

Asia: SMDno-2015-1509; SM047:00/2015

Ehdotus siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi; työryhmän mietintö 8/2017

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sisäministeriölle

Oikeustoimittajat ry:n lausunto ehdotuksesta siviilitiedustelulaiksi

Oikeustoimittajat ry yhtyy journalistista lähdesuojaa koskeviin näkökohtiin, jotka Suomen Journalistiliitto on omassa lausunnossaan tuonut esiin. Lisäksi toteamme seuraavaa:

Poliisilain muutosehdotuksessa määritellyt siviilitiedustelun kohteet (5 a luku 3 §) voivat mahdollistaa uusien siviilitiedustelulakien soveltamisen matalammalla kynnyksellä kuin mitä lainsäätäjä ehkä tarkoittaakaan. Esimerkiksi pykälän 7 kohdan mukaan tiedustelumenetelmiä voi käyttää selvitetessä vieraan valtion toimintaa, joka voi aiheuttaa vahinkoa eräille kohdassa luetelluille tärkeille kansallisille eduille. Muun muassa niin sanottu informaatiovaikuttaminen ja kansalaismielipiteeseen vaikuttaminen väärää tietoa levittämällä mahtuisivat ehdotuksen perusteluiden mukaan tämän määritelmän sisälle. Oikeustoimittajat ry huomauttaa, ettei rajanveto vahingollisen propagandan ja sananvapauteen kuuluvan mielipidevaikuttamisen välillä ole suinkaan selvä tai yksiselitteinen.

Jäljentämiskielto (5 a luku 27 §) on lakiehdotuksessa ulotettu koskemaan lähdesuojan alaista materiaalia samalla tavoin kuin nykyisen lain takavarikkokielto. Jäljentämiskieltoa valvomassa ei kuitenkaan olisi erityistä etsintävaltuutettua kuten takavarikkokieltoa. Jäljentämisestä ei myöskään ilmoitettaisi journalistille, joten hänellä ei olisi mahdollisuutta saattaa asiaa myöskään tuomioistuimen tutkittavaksi. Jäljennöksen hävittämistä koskevaan pykälään (5 a luku 33 §) olisi syytä kirjata menettely tapauksissa, joissa vasta jäljennöksen tekemisen jälkeen käy ilmi, että kyseinen tieto on lähdesuojan (tai jonkin muun oikeudenkäymiskaassa säädetyn salassapito-oikeuden tai -velvollisuuden) alaista. Oikeustoimittajien näkemyksen mukaan tällainen tieto olisi paitsi hävitettävä, myös asetettava hyödyntämiskieltoon ja jäljentämisestä pitäisi antaa tieto joko lähdesuojaoikeutetulle journalistille itselleen tai erityiselle valtuutetulle. Nyt ehdotetun lain mukaan lähdesuojan varjeleminen jäljentämisen yhteydessä jäisi käytännössä yksin suojelupoliisin oman

arvioinnin ja harkinnan varaan. On huomattava, että lähdesuoja käytännössä murtuu jo silloin, jos poliisiviranomainen esimerkiksi paikkatiedustelua (5 a luku 24 §) tehdessään näkee lähdesuojan alaisen tiedon tai viestin, vaikka sitä ei edes jäljennettäisi. Paikkatiedustelua koskevaa pykälää pitäisi täydentää näin saadun tiedon hyödyntämiskiellolla. Muuten viranomaiselle jäisi mahdollisuus paljastaa lähdesuojan alainen tieto vaikkapa suullisesti häntä kuultaessa.

Pelkkä olemassaoleva mahdollisuus luottamuksen viestin päätymisestä viranomaisen tietoon on jo sellaisenaan omiaan heikentämään lähdesuojaa nostamalla lähteiden kynnystä jakaa tietoaan journalistien kanssa. Oikeustoimittajat ry:n mielestä tiedusteluviranomaisille tulisi säätää ilmoitusvelvollisuus kaikesta lähdesuojaoikeuden alaiseksi epäiltävissä olevan tiedon hankkimisesta tai käsittelystä uusien tiedustelumenetelmien avulla, jotta epäselvissä tapauksissa tiedusteluvaltuutettu tai tuomioistuimien voi ratkaista lähdesuojan murtamisen oikeutuksen.

Rami Mäkinen

puheenjohtaja

Mäkinen Rami
Oikeustoimittajat ry